

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Διδακτική Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίες της Πληροφορίας
και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση: Διεπιστημονική Προσέγγιση»

ΦΑΚΕΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Τίτλος Μαθήματος:

«Σύγχρονες Θεωρίες Μάθησης και Οργάνωσης Εκπαιδευτικών Δομών» (Χ2)

Τίτλος Μαθήματος στα αγγλικά:

“Modern Theories for Learning and Organization of Educational Structures”

Διδάσκοντες:

Αναστάσιος Κοντάκος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Παναγιώτης Ι. Σταμάτης, Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Εκπονήθηκε για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διδακτική Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση: Διεπιστημονική Προσέγγιση» από τους διδάσκοντες του μαθήματος.

Copyright© συγγραφείς και ΠΜΣ «Διδακτική Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση: Διεπιστημονική Προσέγγιση»

Περιεχόμενα Φακέλου

1. Γενικοί Στόχοι του Μαθήματος

Ο γενικός σκοπός του μαθήματος είναι η εμβάθυνση σε θέματα μάθησης, οργάνωσης και ανάπτυξης μαθησιακών εκπαιδευτικών δομών με έμφαση στις θεωρίες πολυπλοκότητας και διαφοράς και στην παιδαγωγική τους αξιοποίηση σε διαφορετικά επίπεδα οργάνωσης και λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος.

ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΤΕΛΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ (Καθ. Α. Κοντάκος)

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο μέρος του μαθήματος δίνεται έμφαση στη συστημική προσέγγιση των φαινομένων, των δομών και των διαδικασιών μάθησης και γνώσης και επιδιώκονται οι παρακάτω επιμέρους αντικειμενικοί στόχοι:

1. Οριοθέτηση και οι διασυνδέσεις του μαθησιακού τομέα σχολικής ανάπτυξης.
2. Η εννοιολόγηση των βασικών συστημικών όρων της μάθησης και οργάνωσης σε διαφορετικά πεδία πολυπλοκότητας (σύστημα, οργάνωση, δομή) (επικοινωνία, μνήμη, γνώση, νοημοσύνη).
3. Η οργάνωση, διαχείριση και αναπαραγωγή παιδαγωγικών δομών, διαδικασιών και περιβαλλόντων μάθησης.
4. Η ανάπτυξη μοντέλων ατομικής και οργανωσιακής μάθησης σε πολύπλοκα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.
5. Η ανάπτυξη μιας ανθρωπολογικά, κοινωνικά και πολιτισμικά θεμελιωμένης αντίληψης των διαδικασιών και δομών μάθησης.
6. Η ανάπτυξη τεχνολογίας σύνδεσης ρόλων, δομών και περιβαλλόντων μάθησης.

ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ (Επικ. Καθ. Σταμάτης, Π.)

Οι απαιτήσεις μιας σύγχρονης εκπαίδευσης, οδηγούν σε μια ριζικά διαφορετική αντίληψη για την ανάπτυξη και βελτίωση δομών και διαδικασιών μάθησης. Στο πλαίσιο του 2^{ου} μέρους του μαθήματος, που δομείται σε πέντε θεματικές ενότητες αναπτύσσονται προσεγγίσεις θεωριών μάθησης και των επιδράσεων τους στο σύγχρονο σχολικό-εκπαιδευτικό σύστημα, που αντιστοιχούν στους τομείς της διδασκαλίας, της ανάπτυξης προσωπικού, της σχολικής ηγεσίας/σχολικού management και του σχολικού κλίματος/κλίματος τάξης. Σκοπός των εννοιολογικών αυτών είναι η κατανόηση των δομών, των περιβαλλόντων και των διαδικασιών μάθησης στο σύνολό τους και η ανάδειξη της σπουδαιότητας απρόσκοπτης ανάπτυξής της σε όλα τα επίπεδα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, εντός και εκτός σχολικής μονάδας. Γενικότερα, στο πλαίσιο αυτών των θεματικών εννοιολογικών, επιδιώκεται:

1. Η εννοιολογική διασαφήνιση βασικών παιδαγωγικών όρων
2. Η επισκόπηση της μαθησιακής διαδικασίας
3. Η προσέγγιση των κυριότερων θεωριών και μοντέλων μάθησης
4. Η κατανόηση των επιδράσεων των θεωριών μάθησης στη σύγχρονη εκπαίδευση
5. Η διατύπωση προτάσεων για ανάπτυξη στρατηγικών βελτίωσης της σύγχρονης μαθησιακής διαδικασίας

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών

Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού

Π.Μ.Σ. «Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων»

Φυτώριο ΚΕΓΕ "Δήμητρα", Λ. Ρόδου- Καλιθέας, Ρόδος ΤΚ:85100 * Τηλ: 2241099421. Fax: 2241099420

<http://www.pse.aegean.gr/pms-msaem>

2. Θεματικές Ενότητες (Καθ. Α. Κοντάκος)

1. Θεωρίες Πολυπλοκότητας
2. Θεωρίες Σχολείου
3. Θεωρίες και Μοντέλα Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων
4. Θεωρίες, Δομές και Επίπεδα Μάθησης
5. Ατομική και Οργανωσιακή Μάθηση: Γνώση, Μνήμη, Νοημοσύνη # Περιγραφή, Συλλογική Μνήμη, Αναστοχασμός
6. Δομική Σύζευξη Ατομικής και Οργανωσιακής Μάθησης
7. Θεωρίες και Μοντέλα Ανάπτυξης Ατομικής και Οργανωσιακής Γνώσης

Θεματικές Ενότητες (Επικ. Καθ. Σταμάτης, Π.)

8. Η Παιδαγωγική Επιστήμη και οι Επιστήμες της Αγωγής: βασικοί όροι και έννοιες.
9. Θεωρίες μάθησης I: κλασική-εξαρτημένη και συντελεστική μάθηση, η θεωρία των κινήτρων και η ψυχαναλυτική θεωρία.
10. Θεωρίες μάθησης II: Κοινωνικές και γνωστικές θεωρίες μάθησης – Δομολειτουργισμός: ανακαλυπτική, βιωματική και ομαδοσυνεργατική μάθηση.
11. Θεωρίες μάθησης III: Η μορφολογική θεωρία μάθησης και η θεωρία του Πεδίου: Εξατομικευμένη μάθηση και μάθηση εξ' αποστάσεως: νέα περιβάλλοντα μάθησης.
12. Ε. Στρατηγικές Αποτελεσματικής Μάθησης στην Εκπαιδευτική και Διοικητική Διαδικασία της Σχολικής Μονάδας: «Μαθησιακή συμβουλευτική».

3. Ειδικοί Στόχοι Θεματικών Ενότητων

Για κάθε θεματική ενότητα του κ. Κοντάκου τίθενται αντίστοιχα οι παρακάτω διδακτικοί στόχοι:

1. Θεματική ενότητα

Η εννοιολογική αποσαφήνιση βασικών όρων της συστημικής θεωρίας

2. Θεματική ενότητα

Η παρατήρηση, περιγραφή και κατανόηση των συστημικών παραμέτρων της οργάνωσης «Σχολείο»

3. Θεματική ενότητα

Η ανάπτυξη ικανότητας διασύνδεσης Συστημικών και Παιδαγωγικών Θεωριών και Μοντέλων Βελτίωσης Εκπαιδευτικών Μονάδων

4. Θεματική ενότητα

Η προσέγγιση του φαινομένου της μάθησης σε διαφορετικά οργανωσιακά επίπεδα και σε διαφορετικά επίπεδα πολυπλοκότητας

5. Θεματική ενότητα

Η ευαισθητοποίηση για ανάπτυξη κριτηρίων διάκρισης παρατήρησης και περιγραφής μορφών μάθησης

6. Θεματική ενότητα

Η δυνατότητα διάκρισης, οργάνωσης και παρατήρησης ενός ενδιάμεσου μαθησιακού χώρου

7. Θεματική ενότητα

Η ανάπτυξη μιας νέας αντίληψης και επανακατανόησης του φαινομένου της γνώσης ως δυνατότητας των σχολείων για αξιοποίηση στοιχείων της πολυπλοκότητας περιβαλλόντων συστημάτων

Για κάθε θεματική ενότητα του κ. Σταμάτη τίθενται αντίστοιχα οι παρακάτω διδακτικοί στόχοι:

8. Θεματική ενότητα

Να προσδιοριστούν ιστορικά και επιστημολογικά τα πλαίσια της Παιδαγωγικής Επιστήμης και των Επιστημών της Αγωγής και να προσεγγιστούν εισαγωγικά βασικοί όροι και έννοιες των πεδίων αυτών.

9. Θεματική ενότητα

Να προσεγγιστούν οι θεωρίες κλασικής-εξαρτημένης και συντελεστικής μάθησης, η θεωρία των κινήτρων και η ψυχαναλυτική θεωρία μάθησης.

10. Θεματική ενότητα

Να προσεγγιστούν οι κοινωνικές και γνωστικές θεωρίες μάθησης και να αναπτυχθεί η έννοια και οι επιδράσεις του δομολειτουργισμού στη σύγχρονη εκπαιδευτική διαδικασία, δίνοντας έμφαση στην ανακαλυπτική, βιωματική και ομαδοσυνεργατική μάθηση.

11. Θεματική ενότητα

Να προσεγγιστούν οι η μορφολογική θεωρία μάθησης και η θεωρία του Πεδίου με έμφαση στις θεωρίες προσωπικότητας και την επίδρασή τους στην ιδέα της εξατομικευμένης μάθησης και της μάθησης εξ' αποστάσεως. Επίσης, να προσεγγιστούν τα νέα περιβάλλοντα μάθησης, οι συνθήκες που τα διαμορφώνουν και τα μέσα που συμβάλλουν στην εδραίωση και την αποτελεσματικότητά τους.

12. Θεματική ενότητα

Στο πλαίσιο προσδιορισμού μιας «μαθησιακής συμβουλευτικής» να συζητηθούν οι σύγχρονες στρατηγικές αποτελεσματικής μάθησης στην Εκπαιδευτική και Διοικητική

διαδικασία της σχολικής μονάδας, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μαθησιακής διαδικασίας που εμφανίζονται σε αυτήν, σε παιδαγωγικό, διδακτικό και διοικητικό επίπεδο, δίνοντας έμφαση στη δυναμική που αναπτύσσεται με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες των μελών της σχολικής κοινότητας και του ευρύτερου εργασιακού περιβάλλοντος, καθώς και στους παράγοντες που συμβάλλουν στην παρεμπόδιση της μαθησιακής διαδικασίας.

4. Διδακτική Μεθοδολογία

Λόγω της ιδιαιτερότητας του μαθήματος προτείνεται ανά διδακτικό τρίωρο:

1. Η αξιοποίηση δυο σαρανταπεντάλεπτων (45') διδακτικών ωρών για παράδοση ή/και παρουσίαση εργασιών,
2. Μια διδακτική ώρα των σαράντα πέντε (45') λεπτών για ομαδική συζήτηση και αυτοκαθοδηγούμενη μάθηση και για ανάπτυξη εργαστηριακών, ερευνητικών και πρακτικών εφαρμογών της ερευνητικής ύλης.
3. Περαιτέρω, θα αξιοποιηθούν δυνατότητες εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και δυνατότητες e-learning.

5. Ενδεικτικό Χρονοδιάγραμμα

Για τις Θ.Ε. που θα αναπτυχθούν από τον κ. Κοντάκο:

Θεματική ενότητα	Μήνας	Διδακτικός χρόνος
1. Θεματική ενότητα	Φεβρουάριος	1 διδακτικό τρίωρο (3Χ45')
2. και 3. θεματική ενότητα	Μάρτιος	1 διδακτικό τρίωρο (3Χ45')
4. και 5. θεματική ενότητα	Μάρτιος	1 διδακτικό τρίωρο (3Χ45')
6. θεματική ενότητα	Μάρτιος	1 διδακτικό τρίωρο (3Χ45')
7. θεματική ενότητα	Μάρτιος	1 διδακτικό τρίωρο (3Χ45')

Για τις Θ.Ε. που θα αναπτυχθούν από τον κ. Σταμάτη:

Θεματική ενότητα	Μήνας	Διδακτικός χρόνος
8. θεματική ενότητα	Φεβρουάριος	1 διδακτικό τρίωρο (3Χ45')
9. θεματική ενότητα	Φεβρουάριος	1 διδακτικό τρίωρο (3Χ45')
10. θεματική ενότητα	Μάρτιος	1 διδακτικό τρίωρο (3Χ45')
11. θεματική ενότητα	Μάρτιος	1 διδακτικό τρίωρο (3Χ45')
12. θεματική ενότητα	Μάρτιος	1 διδακτικό τρίωρο (3Χ45')

Παρουσιάσεις εργασιών μετ. φοιτητ.	Απρίλιος	3 διδακτικά τρίωρα (3Χ45')
------------------------------------	----------	----------------------------

3. Τρόπος Αξιολόγησης Φοιτητών

Η παρακολούθηση των διαλέξεων, η ανάληψη, εκπόνηση και παρουσίαση γραπτών εργασιών, η μελέτη της συναφούς βιβλιογραφίας, η συμμετοχή σε εργαστήρια, η ανάπτυξη ερευνητικών και πρακτικών εφαρμογών ή εναλλακτικά οι γραπτές εξετάσεις,

αποτελούν, μαζί με την ενεργή συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία, τους βασικότερους τρόπους αξιολόγησης των μεταπτυχιακών φοιτητών και φοιτητριών.

4. Υλικό Εργασιών

Όπως αναρτάται στην ιστοσελίδα του μαθήματος.

5. Υλικό Παρουσιάσεων Μαθήματος

Άρθρα του κ. Κοντάκου βρίσκονται αναρτημένα στην ιστοσελίδα του μαθήματος.

Άρθρα του κ. Σταμάτη που βρίσκονται αναρτημένα στη διεύθυνση:
<http://www.rhodes.aegean.gr/tepaes/didaskontes/stamatis/index.htm>

6. Βιβλιογραφία (βασική)

Κοντάκος

Willke, H. (1996). *Εισαγωγή στη Συστημική Θεωρία*. Μτφ. Λίβος Νίκος. Αθήνα: Κριτική

Luhmann, N. (1995). *Θεωρία Κοινωνικών Συστημάτων*. Αθήνα: Σάκκουλα

Morin, Edg. (1971). Complexity, in: *International Social Science Journal* 26, 1974, 555-582

von Foerster, H. (2003). *Understanding Understanding: Essays on Cybernetics and Cognition*, NY.

Γκίβαλος, Μ. (2005). *Επιστήμη, Γνώση και Μέθοδος*. Αθήνα: νήσος

Κοντάκος, Α. (2013). Τα κοινωνικά δίκτυα: ένα επικοινωνιακό παραπροϊόν της σύγχρονης κοινωνίας; Μια προσέγγιση από τη σκοπιά της Θεωρίας των Κοινωνικών Συστημάτων του Νίκλας Λούμαν, σελ. 148- 162. Πρακτικά Συνεδρίου: *ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ: ΓΕΦΥΡΕΣ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑΤΑ*, επιμ. Αναστάσιος Κοντάκος, Φραγκίσκος Καλαβάσης

Κοντάκος, Α. (2014). Το σύστημα επικοινωνίας της κοινωνίας και ο ρόλος του σώματος: Απόπειρα μιας ιστορικής, συστημικής προσέγγισης της επικοινωνίας. Στο Η. G. Klinzing, Ν. Πολεμικός, Α. Κοντάκος & Π. Ι. Σταμάτης (Επιστ. Επιμ.), *Μη Λεκτική Επικοινωνία στην Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη*, τ. 1, σ. 41-86. Αθήνα: Διάδραση. ISBN: 978-618-5059-35-4

Argyris, C., & Schön, D. (1978) *Organizational learning: A theory of action perspective*. Reading, Mass: Addison Wesley

Argyris, C. (1999). *On Organizational Learning*. (2nd Ed.). Oxford: Blackwell Publishing.

- Hedberg, B. (1981). How organizations learn and unlearn. In Nystrom, P., & Starbuck, W. (1981). (Eds). *Handbook of Organizational Design*. Oxford: Oxford University Press.
- Imants, J. (2003). Two basic mechanisms for organizational learning in schools. *European Journal of Teacher Education*. 26 (3). 293–311.
- Kim, D.H. (1993). The Link between Individual and Organizational Learning. *Sloan Management Review*. 35 (1). 37-50.
- Maturana, H.R., Varela, F. (1992). *Το δένδρο της γνώσης* (ελλην. μτφ). Αθήνα.
- Senge, P. (1990). *The fifth discipline: the art and practise of the learning organization*. New York: Doubleday.
- Senge, P. M. (1996). *Leading learning organizations: The bold, the powerful, and the invisible*. Ανακτήθηκε από http://www2.potsdam.edu/betrusak/648/Leading%20Learning%20Organizations_Senge.pdf
- Αναγνωστόπουλος, Κ.Π. (1996). Μάθηση και Οργανώσεις ως συστήματα μάθησης. *Διοικητική Ενημέρωση*. 6 (Σεπτέμβριος). (σελ.73, 78, 80). Αθήνα: Ειδική Εκδοτική Α.Ε.Ε.Β.Ε..
- Ψυχογιός, Α., & Μιχαλόπουλος, Ν. (2002). Η διοίκηση της γνώσης στην ελληνική δημόσια διοίκηση. *Οικονομικός Ταχυδρόμος* (29 Ιουνίου 2002). (σελ. 73-75). 26. Αθήνα.

Σταμάτης

- Klinzing, H.G., Πολεμικός, Ν.Ε., Κοντάκος, Α.Θ. & Σταμάτης, Π.Ι. (2014, επ. επιμ.). *Μη λεκτική επικοινωνία στην εκπαίδευση: Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Διάδραση.
- Βρεττός, Ι. Ε. (2005). *Θεωρίες της αγωγής*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Δανασσής-Αφεντάκης, Α. Κ. (1991). *Μάθηση και ανάπτυξη*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Καμαρινός, Δ. (2000). *Βιωματική μάθηση στο σχολείο*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Κολιάδης, Ε. Α. (1991, 1994, 1997). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*. τ. Α', τ. Β' και τ. Γ'. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Μπασέτας, Κ. (2002). *Ψυχολογία της μάθησης*. Αθήνα: Ατραπός.
- Πόρποδας, Κ. Δ. (1996). *Γνωστική ψυχολογία*, τ. 1 Η διαδικασία της μάθησης. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Πόρποδας, Κ. Δ. (2003). *Η μάθηση και η δυσκολίες της. Γνωστική προσέγγιση*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Σταμάτης, Π.Ι. (2012). *Παιδαγωγική επικοινωνία στην προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: Διάδραση.
- Σταμάτης, Π.Ι. (2013). *Επικοινωνία στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Διάδραση.

7. Αρθρογραφία

Άρθρα του κυρίου Κοντάκου θα αναρτηθούν στην Ιστοσελίδα του μαθήματος.

Άρθρα του κ. Σταμάτη που βρίσκονται αναρτημένα στη διεύθυνση:
<http://www.rhodes.aegean.gr/tepaes/didaskontes/stamatis/index.htm>

.....